

ANNALES SCIENTIA POLITICA

Vol. 10, No. 1, 2021

ŽAC, M.: Perspectives for shaping the common migration policy of the European Union. *Annales Scientia Politica*, Vol. 10, No. 1 (2021), pp. 41 – 52.

MATÚŠ ŽAC

Institute of Political Science
Faculty of Arts
University of Prešov
Slovak Republic
E-mail: matus.zac@unipo.sk

Abstract:

The outbreak of the migration crisis in the European Union in 2015 and the mismatch between the European Union's expectations and its ability to solve the problems connected with the migration issue has initiated a process of questioning the legitimacy and confidence in the common European project. Global changes, caused by various factors, have raised security concerns and questions at the national and European levels of how European states should face global challenges and how the European Union should look like. The issue of migration policy has given rise to a dispute between the Member States of the European Union, which has seriously jeopardized the Union's internal political stability, and which persists to this day. The aim of this paper is to propose possible solutions and recommendations in the field of European Union migration policy based on an analysis of European Union measures in the field of migration and on the basis of an analysis of current and future global trends.

Keywords:

European Union, migration, migration crisis, migration policy.

PERSPEKTÍVY FORMOVANIA SPOLOČNEJ MIGRAČNEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE

MATÚŠ ŽAC

Institute of Political Science
Faculty of Arts
University of Prešov
Slovak Republic
E-mail: matus.zac@unipo.sk

Abstract:

The outbreak of the migration crisis in the European Union in 2015 and the mismatch between the European Union's expectations and its ability to solve the problems connected with the migration issue has initiated a process of questioning the legitimacy and confidence in the common European project. Global changes, caused by various factors, have raised security concerns and questions at the national and European levels of how European states should face global challenges and how the European Union should look like. The issue of migration policy has given rise to a dispute between the Member States of the European Union, which has seriously jeopardized the Union's internal political stability, and which persists to this day. The aim of this paper is to propose possible solutions and recommendations in the field of European Union migration policy based on an analysis of European Union measures in the field of migration and on the basis of an analysis of current and future global trends.

Keywords:

European Union, migration, migration crisis, migration policy.

Úvod

Napriek tomu, že sa svetová životná úroveň každým rokom zvyšuje, zvyšuje sa aj počet medzinárodných migrantov (UN DESA, 2021). Od platnosti Maastrichtskej zmluvy (1993)¹ sa EÚ v otázke migrácie riadi množstvom politických a právnych nástrojov, ktoré navrhujú a prijímajú inštitúcie EÚ. Od vypuknutia migračnej krízy v roku 2015 sa politika EÚ v oblasti migrácie odvíja najmä od Európskej migračnej agendy (Európska komisia, 2015). Tá vychádzala z predpokladu, že členské štáty EÚ dosiahnu v migračnej a azylovej politike politický kompromis. Motivovaná zastavením ľudského utrpenia a úmrtnosti vyplývajúcej z nástrah migračných trás, si Únia kládla za cieľ využiť globálnu úlohu EÚ a stať sa tak bezpečným útočiskom pre tých, ktorí sú z rôznych dôvodov nútení odísť zo svojich domovských krajín. Primárnym cieľom tohto dokumentu bolo zavedenie okamžitých opatrení, ktoré prispejú k záchrane životov na mori, boj proti zločineckým prevádzkačským sieťam, zavedenie spoločného prístupu poskytovania ochrany vysídleným osobám (presíd-

¹ Zmluva bola podpísaná v Maastrichte 7. februára 1992 a nadobudla platnosť 1. novembra 1993. Obsahuje zakladajúci akt Európskej únie, a preto je nazývaná Zmluva o Európskej únii.

ľovanie), zavedenia relokácie a využívanie partnerstiev s tretími krajinami pre riešenie migrácie ešte v zárodku, či poskytnutie pomoci členským štátom EÚ v prvej línii. Aktualizáciu migračných a azylových opatrení priniesol strategický dokument, ktorý predstavila Európska komisia 23. septembra 2020 pod názvom Nový pakt o migrácii a azyle. Cieľom tohto dokumentu je nahradiť ad hoc riešenia pri riešení v otázkach migrácie a azylu, zadefinovať účinnejšie postupy a ucelený prístup tak, aby boli migrácia a azyl riadené spravodlivým, účinným a udržateľným spôsobom (Európska komisia, 2020).

V oblasti bezpečnosti možno považovať za kľúčové opatrenia, ktoré navrhla Európska migračná agenda, ako napr. zavedenie nového systému monitorovania a hodnotenia v rámci spoločného európskeho azylového systému, usmernenie na zlepšenie noriem týkajúcich sa podmienok prijímania a konaní o azyle, usmernenia na boj proti zneužívaniu azylového systému, posilnenie ustanovení o bezpečnej krajine pôvodu v smernici o konaní o udelení azylu, s cieľom podporiť rýchle vybavovanie žiadostí azyl predložených žiadateľmi pochádzajúcimi z krajín označených za bezpečné, systematické odoberanie odtlačkov, odoberanie viac biometrických identifikačných znakov a mnohé iné opatrenia. Ako sa však v neskorších mesiacoch ukázalo, najproblémovejším bodom sa stal systém presídľovania migrantov v počte 20 000 ľudí (Európska komisia, 2015). Práve tento bod sa stal ostro kritizovaným niektorými členskými štátmi a je možné konštatovať, že do veľkej miery ohrozil vnútropolitickú stabilitu EÚ.

Schválenie povinných kvót na prerozdelenie migrantov bolo nakoniec prijaté Radou EÚ 22. septembra 2015. Za schválenie povinných kvót na prerozdelenie nakoniec nie 20 000, ale 120 000 utečencov hlasovali všetky krajiny s výnimkou Slovenska, Českej republiky, Maďarska a Rumunska. Fínsko sa ako jediný členský štát hlasovania zdržalo (Rada Európskej únie, 2015). Kvóty na prerozdelenie migrantov vyvolali búrlivú vnútropolitickú diskusiu, kde sa ukázalo divergentné stanovisko predovšetkým stredoeurópskych štátov a ostatných krajín EÚ. Postoj štátov strednej Európy vystihol diplomat a odborník na medzinárodné právo Harald Christian Scheu (2015) slovami, že „s ohľadom na veľmi krehkú soli-

daritu a vzájomnú dôveru členských štátov v oblasti azylu a migrácie je cesta k spokojnosti všetkých dlhá a trnistá, najmä keď niektoré členské štáty vystupujú – podľa môjho názoru z dobrých právnych dôvodov – proti samotnému zavedeniu povinných kvót“. Hoci malo toto opatrenie pomôcť zvládnuť preťaženie azylového systému predovšetkým Taliansku a Grécku a nariadenie bolo zavádzané ako dočasné, samotná otázka povinných kvót ukázala politickú dichotómiu medzi členskými štátmi EÚ a nastolila otázku ďalšieho smerovania spoločnej migračnej a azylovej politiky.

Ďalšou otázkou bola taktiež reforma Dublinského systému, ktorý posudzoval, ktorý členský štát je zodpovedný za posúdenie žiadosti o azyl. V apríli 2016 Európska komisia predstavila reformy migračnej a azylovej politiky, ktoré zahŕňali aj Dublinský systém. Komisia tiež navrhla transformáciu Európskeho podporného úradu pre azyl na plnohodnotnú agentúru Európskej únie pre azyl, ktorá bude uľahčovať uplatňovanie spoločného európskeho azylového systému a zlepšovať jeho fungovanie (Európska komisia, 2016).

Jedným z najdôležitejších opatrení po vypuknutí migračnej krízy bolo Vyhlásenie EÚ a Turecka 18. marca 2016. V ňom sa Turecko zaviazalo, že „všetci noví neregulárni migranti prichádzajúci z Turecka na grécke ostrovy budú od 20. marca 2016 vracaní do Turecka“ (Rada Európskej únie, 2016). Ďalej že „prijme všetky opatrenia potrebné na to, aby zabránilo vzniku nových námorných alebo pozemných trás nelegálnej migrácie z Turecka do EÚ, a na tento účel bude spolupracovať so susednými štátmi, ako aj s EÚ“ (Rada Európskej únie, 2016). Ako kompenzáciu za pomoc zo strany Turecka EÚ prisľúbila „zrušiť vízovú povinnosť pre tureckých občanov najneskôr do konca júna 2016 za predpokladu, že sa splnia všetky kritériá“ a taktiež že „EÚ v úzkej spolupráci s Tureckom ďalej urýchli vyplácanie pôvodne pridelených 3 miliárd EUR v rámci nástroja pre utečencov v Turecku a zabezpečí financovanie ďalších projektov pre osoby požívajúce dočasnú ochranu“ (Rada Európskej únie, 2016). Vo vyhlásení bolo opätovne zdôraznené úsilie o pristúpenie Turecka do EÚ. Politika Turecka na Blízkom východe, vnútropolitická situácia v Turecku, ale aj súčasné napäté vzťahy medzi EÚ a Tureckom však v súčasnosti robia toto vyhlásenie veľmi krehkým a možno konštatovať,

že pristúpenie Turecka do EÚ v najbližších rokoch je skôr nepravdepodobné.

Ako prostriedok boja proti nelegálnemu prevádzaniu migrantov bolo v Europole vo februári 2016 zriadené Európske stredisko pre boj proti prevádzacstvu (Europol, 2016). Stredisko možno pokladať za výsledok rokovaní a dohôd medzi Europolom a Európskou agentúrou pre pohraničnú a pobrežnú stráž Frontex. Naďalej tiež pokračovala personálna a finančná pomoc Grécku a Taliansku, keďže tieto krajiny boli najviac postihnuté migračnou krízou.

Opatrenia v oblasti migrácie

V dôsledku veľkého počtu nelegálnych migrantov, ktorí prekročili schengenské hranice, sa stal schengenský priestor z obavy pred nelegálnou a neriadenou migráciou kritizovaný viacerými členskými štátmi EÚ (Frontex, 2019). V marci 2016 preto Komisia predložila plán na obnovenie fungujúceho schengenského priestoru. Na odporúčanie Rady zaviedli dočasné kontroly na vnútorných hraniciach Nemecko, Rakúsko, Dánsko, Nórsko a Švédsko (Európska komisia, 2016). Komisia tiež predložila návrh na modernizáciu kontroly hraníc s cieľom poskytnúť presné a automatizované informácie agentúre Frontex a zaistiť bezpečnosť hraníc a schengenského priestoru. Za účelom zlepšenia konkurencieschopnosti hospodárstva EÚ a zohľadnení demografických výziev sa Komisia rozhodla predložiť návrh revízie systému modrej karty, ktorej držiteľia budú mať flexibilnejší prístup k vysokokvalifikovaným profesiám v EÚ. Aby mohli členské štáty účinne riadiť migračné toky a posilnila sa schopnosť reagovať na migračné výzvy, EÚ navýšila finančnú podporu Fondu pre azyl, migráciu a integráciu, Fondu pre vnútornú bezpečnosť, zvýšili sa rozpočty Európskeho podporného úradu pre azyl, Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž a Europolu (Európska komisia, 2016).

V roku 2017 EÚ naďalej pokračovala v presadzovaní opatrení v prisťahovaleckej a azylovej oblasti. Začal sa uplatňovať prístup, ktorý bol založený na hotspotoch. „V najviac postihnutých krajinách migračnou krízou, Taliansku a Grécku, nasadila Európska pohraničná a pobrežná stráž v priebehu roka do rôznych operácií viac ako 1 000 príslušníkov. Európsky podporný úrad pre azyl nasadil 153

prizvaných príslušníkov pohraničnej stráže na pomoc gréckym a talianskym orgánom s odberaním odtlačkov prstov, registráciou a bezpečnostnými kontrolami a Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva takisto vyslala 24 prizvaných príslušníkov“ (Európska komisia, 2017, s. 85). Situácia v hotspotoch na území EÚ sa týmito opatreniami zlepšila. Navyše Komisia v júli 2017 navrhla ďalší akčný plán na podporu Talianska. V máji 2017 Komisia opätovne predĺžila odporúčanie zaviesť kontroly na vnútorných hraniciach viacerých členských krajín EÚ. V závere roka však prizvukovala, že tieto opatrenia majú byť len dočasné a nahradené napríklad policajnými kontrolami. Napriek poklesu prichádzajúcich migrantov zostala finančná podpora EÚ na efektívne riadenie migrácie vysoká. Fond pre azyl, migráciu a integráciu disponoval v roku 2017 finančnými prostriedkami vo výške 1,4 miliardy eur a Fond pre vnútornú bezpečnosť 692 miliónmi eur (Európska komisia, 2017).²

Podľa výročnej správy Európskej komisie EÚ v roku 2018 boli prioritami EÚ v oblasti migrácie „intenzívnejšia spolupráca s partnerskými krajinami, lepšie riadenie vonkajších hraníc a účinnejšie a lepšie fungujúce nástroje na ochranu našich hraníc a riadenie migrácie na území Európskej únie v duchu solidarity a zodpovednosti“. Dlhodobý zámer riešenia problematiky so snahou o dosiahnutie kompromisu v oblasti migrácie a hraníc potvrdil predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker 12. septembra 2018 pri príležitosti svojho prejavu o stave Únie, kedy uviedol: „Už sa ďalej nemôžeme dohadovať na ad hoc riešeniach zakaždým, keď pripláva nová loď. Dočasná solidarita nepostačuje. Potrebujeme trvalú solidaritu – nielen dnes, ale aj na trvalo“ (Európska komisia, 2019). V správe o stave únie Jean-Claude Juncker zdôraznil dôležitosť dosiahnutia kompromisu v súvislosti s prebiehajúcou reformou azylového systému, stanovenie ďalších

² Núdzová pomoc z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu bola poskytnutá týmto členskými štátom: Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Slovinsko, Švédsko a Taliansko. Núdzová pomoc z Fondu pre vnútornú bezpečnosť bola poskytnutá týmto členskými štátom: Belgicko, Bulharsko, Francúzsko, Grécko, Chorvátsko, Maďarsko, Slovinsko a Taliansko (Európska komisia, 2017, s. 88).

krokov v oblasti legálnej migrácie, ktorá je dôležitým prvkom vyváženej migračnej politiky, ale najmä dôležitosť úlohy Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže a Agentúry pre azyl. Plne vybavená Európska pohraničná a pobrežná stráž má disponovať stálym zborom s 10 000 operačnými pracovníkmi, ktorého členovia budú môcť pod vedením členského štátu, do ktorého sú vyslaní, a pod jeho kontrolou, plniť úlohy, ktoré si vyžadujú výkonné právomoci, napríklad overovanie totožnosti, povolenie alebo odopretie vstupu na vonkajších hraniciach a zachytenie osôb na hraniciach, aby sa zaistila ich plná operatívna účinnosť (Frontex, 2019). V oblasti návratu bude môcť agentúra podporovať konania o návrate v členských štátoch. Má sa zintenzívniť spolupráca s tretími krajinami a na základe súhlasu príslušnej krajiny môže agentúra nasadzovať personál aj za hranicami Európskej únie (Rada Európskej únie, 2019).

Jedna z najdôležitejších zmien však nastala vo financovaní. Na navrhovanú modernizáciu európskej pohraničnej a pobrežnej stráže Komisia navrhla na roky 2019 – 2020 1,3 miliardy eur a na roky 2021 – 2027 sumu vo výške 11,3 miliardy eur (Európska komisia, 2019). Agentúra pre azyl má mať pri konaniach o azyle plnú operačnú podporu, spoločné tímy Európskej únie pre riadenie migrácie³ a na roky 2019 – 2020 rozpočet vo výške 321 miliónov eur a na obdobie rokov 2021 – 2027 rozpočet vo výške 1,25 miliardy eur (Európska komisia, 2019). Vtedajší prvý podpredseda Komisie Frans Timmermans v tejto súvislosti uviedol: „Nová operačná zložka európskej pohraničnej a pobrežnej stráže s 10 000 pracovníkmi EÚ a posilnená Agentúra EÚ pre azyl zaistia, aby sa solidarita EÚ skutočne prejavila v praxi – kedykoľvek a kdekoľvek to bude treba“ (Európska komisia, 2019). Komisár pre migráciu, vnútorné záležitosti a občianstvo Dimitris Avramopoulos poznamenal: „Dnes ponúkame viac Európy tam, kde je jej treba, keďže maximalizujeme podporu EÚ v oblasti riadenia hraníc a migrácie. Európska pohraničná a pobrežná stráž a budúca Agentúra EÚ pre azyl budú od-

teraz kedykoľvek a vo všetkých situáciách schopné zaistiť solidaritu EÚ v praxi“ (Európska komisia, 2019). Navýšenie financovania tiež kládlo dôraz na prísnejšiu a účinnejšiu úijnú politiku návratu, ktorá zahŕňa nové konanie na hraniciach, jasné postupy a pravidlá na predchádzanie zneužívaniu, účinný systém dobrovoľných návratov a jasné pravidlá týkajúce sa zaistenia⁴. V oblasti legálnej, najmä pracovnej migrácie, Komisia predložila návrh novej modrej karty s cieľom prilákania kvalifikovanej pracovnej sily z tretích krajín a zlepšenia hospodárskej konkurencieschopnosti Európskej únie. Taktiež navrhla intenzívnejšiu spoluprácu s krajinami mimo Európsku úniu v oblasti projektov legálnej migrácie (Európska komisia, 2019).

Ambíciu smerovať v novej migračnej politike mala Komisia aj v roku 2019. Okrem toho, že EÚ pokračovala vo vykonávaní Európskej migračnej agendy, v decembri 2019 nadobudli pravidlá, ktoré posilňujú postavenie Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž, formu právneho predpisu. Posilnený stály zbor 10 tisíc operačných pracovníkov nadobudol výkonné právomoci a mohol tak v prípade potreby efektívnejšie zasahovať na vonkajších hraniciach EÚ, ale aj v krajinách mimo EÚ. Taktiež sa posilnila schopnosť agentúry pri návratoch neúspešných žiadateľov o azyl a úloha agentúry pri readmisiách nelegálnych migrantov. S piatimi krajinami západného Balkánu uzavrela Európska komisia dohodu, na základe ktorej môžu pracovníci agentúry Frontex operovať na ich území.⁵

V júni 2019 vstúpili do platnosti viaceré právne predpisy EÚ, týkajúce sa informačných systémov v oblasti bezpečnosti, migrácie a riadenia hraníc. Tieto právne predpisy boli prelomové najmä v tom, že umožňujú zdieľanie údajov a informácií medzi jednotlivými informačnými systémami. Ako uvádza Európska komisia vo svojej správe EÚ v roku 2019 (2020), „po zavedení tejto prepojenej platformy do

³ Tie „budú v prípade potreby a na požiadanie podporovať členské štáty, a to aj v hotspotoch a kontrolovaných centrách. Budú pozostávať z expertov z európskej pohraničnej a pobrežnej stráže, Agentúry EÚ pre azyl a Europolu, pričom koordinovať ich bude Komisia“ (Európska komisia, 2018).

⁴ Napr. spoločné kritériá na určenie rizika útoku, kritériá na zaistenie osôb, na ktoré sa vzťahuje rozhodnutie o návrate a pod. (Európska komisia, 2018).

⁵ Takáto dohoda bola uzavretá s Albánskom. 1. mája 2019, 7. októbra s Čiernou Horou a 19. novembra so Srbskom. V súčasnosti je v záverečnej fáze prípravy dohoda s Bosnou a Hercegovinou a so Severným Macedónskom (Európska komisia, 2020).

praxe (očakáva sa v roku 2023) budú môcť pohraničné, migračné, justičné a policajné orgány na jednej obrazovke overiť údaje o totožnosti vo všetkých relevantných informačných systémoch EÚ a okamžite označiť každého, kto sa pokúša použiť viacnásobnú identitu". Nové informačné systémy tak majú zvýšiť kontrolu nad nelegálnym pohybom v priestore EÚ a zvýšiť tak bezpečnosť obyvateľov EÚ. Systém EES (vstup/výstup) má zabrániť tomu, aby pobyt príslušníkov tretích krajín neprekračoval povolenú lehotu troch mesiacov. Rovnako tento systém nahradil manuálne označovanie pasov prostredníctvom pečiatky elektronickým zaznamenávaním údajov. Systém ETIAS dôkladnejšie monitoruje osoby cestujúce do krajín EÚ bez víz a vyhodnocuje bezpečnostné riziko spojené s týmito osobami (Európska komisia, 2020).

Z fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF) a Fondu pre vnútornú bezpečnosť (ISF) bola vyčlenená suma 2,2 miliardy eur pre medzinárodné organizácie, mimovládne organizácie a grécke orgány pre potreby riadenia legálnej migrácie. Takmer 60 miliónov eur bolo v roku 2019 vyčlenených na pomoc pre Taliansko v súvislosti migráciou.⁶ Plnenie vyhlásenia EÚ a Turecka prispelo v roku 2019 k zníženiu počtu prichádzajúcich nelegálnych migrantov. Zvýšil sa počet dobrovoľných návratov migrantov, pričom na tieto účely bolo v rokoch 2016 - 2019 vyčlenených z nástroja pre utečencov v Turecku celkovo 6 miliárd eur (Európska komisia, 2020).

V oblasti vízovej politiky EÚ pokračovala v zjednodušovaní vízového procesu, pričom vďaka viacerým nástrojom sa naďalej znižovala byrokratická záťaž pri udeľovaní víz a vízové konania sa tak v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi skrátili. Pre obyvateľov približne 60 krajín sveta je v súčasnosti možné cestovať do členských krajín EÚ bez víz. Zaviedol sa tzv. revidovaný kódex, t. j. „mechanizmus, na základe ktorého sa uplatňujú prísnejšie podmienky pri spracovávaní žiadostí o vízum v prípade, že partnerská krajina dostatočne

nespolupracuje pri readmisii svojich vlastných štátnych príslušníkov, ktorí sa v EÚ zdržiavajú neoprávnene" (Európska komisia, 2020). V priebehu predsedníctva Rumunska a Fínska v Rade EÚ v roku 2019 a v priebehu predsedníctva Chorvátska a Nemecka v roku 2020 sa napriek výraznej snahe viacerých členských krajín EÚ stále nepodarilo nájsť vnútropolitický konsenzus v oblasti reformy azylovej politiky. Je preto možné konštatovať, že aj v roku 2021, 6 rokov po vypuknutí migračnej krízy, je reforma azylovej politiky EÚ v nedohľadne. Posilnila sa však podpora pre hotspoty, v ktorých sú migranti umiestnení.

Možno tiež konštatovať, že komplexný prístup EÚ k migračnej kríze a problematike migrácie priniesol výsledky vo všetkých oblastiach. Nielenže dnes existuje viac účinných nástrojov na riadenie migrácie ako v období pred migračnej krízy (Frontex, AMIF, AMF, CEAS, ESF, FEAD, EFRR, EASO), ale podarilo sa v oveľa väčšej miere rozvinúť hlbšiu spoluprácu s partnerskými (tretími) krajinami a taktiež sa dosiahlo lepšie riadenie a stráženie vonkajších hraníc EÚ. Práve tieto opatrenia a rôzne faktory spôsobili, že počet nelegálnych prekročení schengenskej hranice a miera neregulovaných príchodov migrantov do Európy klesla na úroveň pred krízy. Migračná kríza zastihla EÚ nepripravenú, no v priebehu niekoľkých rokov Únia našla efektívne prostriedky (finančné, materiálne, personálne) na regulovanie legálnej, ale aj nelegálnej migrácie. Ani tie však v budúcnosti nemusia stačiť na zvládnutie ďalších migračných vln. Predovšetkým dôsledky klimatických zmien budú s najväčšou pravdepodobnosťou hlavnou príčinou budúcej nútenej migrácie (IOM, 2019). Nový pakt o migrácii a azyly má prostredníctvom efektívnejšieho riadenia schengenských a vonkajších hraníc EÚ, účinnejšej solidarity medzi členskými štátmi i prostredníctvom prehlbovania medzinárodných partnerstiev a ďalších nástrojov ambíciu dosiahnuť rovnováhu medzi zodpovednosťou a solidaritou (Európska komisia, 2020). Do akej miery sa podarí tento plán naplniť však ukáže až budúcnosť.

Perspektívy formovania spoločnej migračnej politiky EÚ

Po vypuknutí svetovej finančnej krízy v roku 2008, následnej dlhovej krízy v ďalších ro-

⁶ Celkovo bolo pre Taliansko z rôznych fondov EÚ v rokoch 2014 – 2020 vyčlenených vyše 737 miliónov eur. Rovnako bolo v uvedených rokoch z rôznych fondov EÚ vyčlenených viac ako 103 mil. eur pre Cyprus a vyše 112 mil. pre Maltu (Európska komisia, 2020).

koch a vypuknutí migračnej krízy v roku 2015 sa Európska únia dostala pod verejný i politický tlak a dnes stojí pred otázkou, do akej miery sa má posilňovať európska integrácia. Aj preto v marci 2017 predstavila Európska komisia tzv. Bielu knihu o budúcnosti Európy, ktorá priblížila úvahy a možné scenáre vývoja pre krajiny EÚ s výhľadom do roku 2025 (Európska komisia, 2017). Tento dokument obsahuje 5 scenárov možného vývoja EÚ, pričom zohľadňuje globálne trendy a transformácie, ktorými si dnes Európa prechádza, ale upozorňuje aj na možné výzvy v budúcnosti.

Prvý scenár predpokladá pokračovanie v súčasnom smerovaní EÚ, pričom sa odvoláva na Bratislavské vyhlásenie z roku 2016, ktoré prijali členské krajiny EÚ jednotne. Podľa tohto vyhlásenia (2016) budú členské štáty EÚ spolupracovať pri riešení problémov a hľadať spoločné politické riešenia. Ako uvádza dokument (2016), „prioritou je ukázať jednotu a zabezpečiť politickú kontrolu nad vývojom s cieľom vybudovať našu spoločnú budúcnosť“. V oblasti migračnej politiky vyjadrujú členské štáty snahu dosiahnuť širší konsenzus v rámci EÚ a z dlhodobého hľadiska snahu uplatňovať zásady zodpovednosti a solidarity (Rada Európskej únie, 2016). Scenár ďalej predpokladá spoluprácu pri riadení vonkajších hraníc EÚ, smerovanie k spoločnému azylovému systému, lepšiu koordináciu krokov v oblasti bezpečnosti, ale aj pokrok v oblasti zahraničných záležitostí či zameranie EÚ na „zamestnanosť rast a investície posilňovaním jednotného trhu a zvyšovaním investícií do digitálnej, dopravnej a energetickej infraštruktúry“ (Európska komisia, 2017).

Druhý scenár pracuje iba s verziou jednotného trhu, kde sa postupne posilňuje jednotný trh s tovarom a kapitálom, voľný pohyb osôb a služieb nebude zaručený. Rovnako bude obmedzená aj spolupráca v eurozóne, v oblasti migračnej a azylovej politiky nebude existovať žiadna jednotná politika. Koordinácia krokov v oblasti bezpečnosti bude prebiehať iba na bilaterálnej úrovni, podobne ako aj otázky zahraničnej politiky, štáty preberú plnú zodpovednosť za kontroly na vnútorných hraniciach (Európska komisia, 2017). Výhodou takejto integrácie môže byť ľahšie hľadanie konsenzu pri bilaterálnych rokovaníach v jednotlivých prípadoch. Nevýhodou je však slabšie postavenie na svetovej medzinárodnej scéne, nakoľ-

ko by členské štáty už nevystupovali jednotne a schopnosť spoločne čeliť globálnym výzvam a schopnosť spoločne konať by tak boli obmedzené.

Tretí scenár je založený na budovaní tzv. viacrýchlostnej Európy, t. j. tie štáty, ktoré budú chcieť, sa budú podieľať na hlbšej integrácii a vznikne akási koalícia ochotných. Ako uvádza Biela kniha o budúcnosti Európy (Európska komisia, 2017), „nové skupiny štátov sa tak dohodnú na konkrétnych právnych a rozpočtových opatreniach na prehĺbenie svojej spolupráce vo vybraných oblastiach. Ostatné členské štáty si zachovajú svoje postavenie, ako aj možnosť časom sa pridať k štátom, ktoré posilnili svoju spoluprácu“. Výhodou takéhoto scenára je zachovanie jednotnosti a celistvosti EÚ a možnosť výberu miery integrácie jednotlivých členských štátov. Nevýhodou je ale postupné budovanie rozdielov medzi vytvorenými skupinami štátov pri tvorení jednotlivých politík, čo môže v budúcnosti priniesť konfliktné línie najmä v oblasti zahraničnej, migračnej či azylovej politiky.

Štvrtý scenár označila Komisia (2017) pod heslom menej, ale efektívne. Podľa tohto scenára sa EÚ zameriava „na vybrané oblasti politiky, v ktorých bude konať viac a rýchlejšie, zatiaľ čo v iných oblastiach bude konať menej“. Politický a integračný vývoj v EÚ by mal byť založený na politike konsenzu, pričom vo vybraných oblastiach sa posilnia kompetencie EÚ. Silnejšie kompetencie by tak mala EÚ mať v oblasti eurozóny, zahraničnej politiky a obrannej politiky, v oblasti inovácií, výskumu, bezpečnosti, migrácie a riadenia hraníc. Naopak, kompetencie národných štátov by sa posilnili v niektorých častiach v oblasti zamestnanosti, sociálnej politiky, regionálneho rozvoja a verejného zdravia. Výhodou takéhoto integračného zoskupenia je lepšia akcieschopnosť EÚ vo vybraných politikách. Naopak, zníži sa flexibilita EÚ v oblastiach, ktoré budú spadať pod jurisdikciu národných štátov.

Posledný, piaty scenár predpokladá EÚ, ktorá výrazne posilní kompetencie inštitúcií EÚ a členské štáty tak budú konať oveľa viac spoločne. Súčasným, ako aj budúcim výzvam, budú členské štáty čeliť spoločne a na medzinárodnej úrovni bude EÚ vystupovať a konať ako jeden subjekt. Rozhodujúce slovo pri uzatváraní medzinárodných dohôd a tvorbe politík bude mať Európsky parlament, pričom

prioritou EÚ s výhľadom do roku 2025 má byť obrana a bezpečnosť, boj proti klimatickým zmenám či posilnenie spoločného prístupu k otázkam migrácie (Európska komisia, 2017).

V súčasnosti je možné konštatovať, že členské štáty EÚ zatiaľ nenašli vnútropolitický konsenzus a dostatočnú politickú vôľu na presadenie niektorého z uvedených scenárov a diskusia o podobe EÚ tak stále prebieha. 21. storočie prinieslo ale množstvo výziev, ktorým bude musieť EÚ čeliť, nech už bude jej podoba akákoľvek. Globálne trendy naznačujú, že západné krajiny, vrátane krajín EÚ, postupne strácajú dominantné postavenie na svetovej scéne. Zatiaľ čo v roku 1900 bol podiel Európanov na svetovej populácii asi 25 %, podľa odhadov Európskej komisie (2017) v roku 2060 bude tento podiel už iba vo výške 4 %. Žiadny členský štát EÚ nebude mať pritom sám viac ako 1 % svetovej populácie. V budúcnosti sa očakáva aj menší podiel Európy na celosvetovom HDP, ktoré sa prepadlo z 26 % v roku 2004 na 22 % v roku 2015.⁷ Západné meny, vrátane eura, majú síce stále dominantné postavenie pri používaní Medzinárodným menovým fondom, ich podiel sa ale postupne znižuje a rastie podiel čínskeho juanu. Vekový medián Európy sa každým rokom zvyšuje a predpokladá sa, že už v roku 2030 bude na úrovni okolo 45 rokov, čo z Európy urobí s náskokom populačne najstarší kontinent na svete (United Nations, 2019).

Keď v roku 2008 vypukla svetová finančná a hospodárska kríza, ktorá následne v Európe spustila krízu dlhových, EÚ sa otriasla vo svojich základoch. Napriek tomu sa európske hospodárstvo dokázalo zotaviť, zastabilizovať a nebyť súčasnej koronakrízy, dnes je miera nezamestnanosti v EÚ na najnižšej úrovni od začiatku veľkej recesie. Aj napriek teroristickým útokom v posledných rokoch patria krajiny EÚ v celosvetovom meradle pravidelne medzi najbezpečnejšie.⁸ Vďaka schengenskému priestoru

a štyrom slobodám, ktoré podporuje 81 % Európanov (Európska komisia, 2017), každodenne dochádza do zamestnania do iného členského štátu EÚ viac ako 1,7 milióna Európanov a milióny Európanov môžu slobodne cestovať po Európe za rodinou, dovolenkami alebo pracovne. No bol to práve schengenský priestor, ktorý sa stal zraniteľným po vypuknutí migračnej krízy. Migračná kríza zviditeľnila rozdiely vo vnímaní viacerých otázok medzi členskými krajinami EÚ, pričom umožnila nárast viacerých euroskeptických skupín.

Keď sa v roku 2016 väčšina obyvateľov Spojeného kráľovstva rozhodla pre odchod krajiny z EÚ, stalo sa tak po prvý raz po takmer viac ako 60. rokoch, kedy sa niektorá z členských krajín rozhodla opustiť európske integračné zoskupenie. A bola to práve migračná otázka, ktorá sa stala jednou z hlavných tém kampane za tzv. brexit. Po prekonaní viacerých kríz nastolila migračná kríza obyvateľom EÚ opäťovne otázku, akú podobu Európy si v budúcnosti želajú. Je možné konštatovať, že to, čo verejnej diskusii posledných rokov v otázke riešenia nelegálnej migrácie chýbalo, bola absencia zohľadnenia budúcich globálnych (politických, ekonomických, sociálnych, no najmä environmentálnych) trendov.

Jednou z najväčších výziev, ktorá dnes stojí pred Európou, ale aj pred ľudstvom ako takým, sú klimatické zmeny. Údaje zo Svetovej banky (2018) nám naznačujú, že ak nebudú čo najskôr prijaté prísne globálne pravidlá na zníženie emisií skleníkových plynov, do roku 2050 sa môže dať do pohybu okolo 140 miliónov ľudí, ktorí budú nútení opustiť svoje domovy v dôsledku klimatických zmien. Podľa Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov (UH-NCR, 2020), je už v súčasnosti vyše 21 miliónov ľudí vysídlených z dôvodu výskytu rizík súvisiacich s počasím ako sú povodne, búrky, extrémne sucha a pod. Vedecká akademická komunita čoraz častejšie upozorňuje, že ak „okamžite nezavedieme všetky záväzky z Parížskej dohody“, ktoré v skutočnosti ešte nikde zavedené neboli, tak sa pravdepodobne dostaneme k otepleniu o 3,2 stupňa, čiže trojnásobnému otepleniu v porovnaní s nárastom teploty od

⁷ Rovnako sa zmenšil podiel Spojených štátov amerických na celosvetovom HDP, ktorý klesol z úrovne 28 % v roku 2004 na úroveň 24 % v roku 2015. Naopak, výrazne narástol podiel Číny na svetovom HDP, ktorý z úrovne 5 % v roku 2004 narástol na 15 % celosvetového HDP. Ekonomický rast Číny sa predpokladá aj v ďalších rokoch (Európska komisia, 2017).

⁸ „Z 25 krajín, ktoré sa uvádzajú ako najpokojnejšie na svete, sa 15 nachádza v EÚ“ (Európska komisia, 2017).

⁹ Parížska dohoda predstavuje rámcový dohovor OSN o zmene klímy, ktorý je prvou všeobecnou a právne záväznou celosvetovou dohodou v tejto oblasti. Podpísaná bola 22. apríla 2016 a EÚ ju následne ratifikovala 5. októbra 2016.

začiatku industrializácie – čo by prinieslo nepredstaviteľný kolaps kontinentálnych ťadovcov. Zaplavené by boli nielen Miami a Dháka, ale aj Šanghaj a Hongkong a sto ďalších veľkomiest na celom svete“ (Wallace – Wells, 2019, s. 18).

Hoci sa v posledných rokoch rapídne znížil počet prichádzajúcich migrantov do Európy v porovnaní s rokmi 2015 a 2016, z dlhodobého hľadiska a po zohľadnení všetkých sociálno-politických, sociálno-kultúrnych, sociálno-ekonomických, no hlavne sociálno-ekologických faktorov možno predpokladať, že Európa bude v dlhodobom horizonte stále cieľovou destináciou pre státisíce migrantov z Afriky, Ázie a najmä pre ľudí z vojnou postihnutých krajín Blízkeho východu. Z humanitárnych a ľudskoprávných dôvodov bude preto EÚ permanentne vystavená tlaku prijímania utečencov, čo bude musieť zohľadniť aj pri tvorbe legislatívy.

V porovnaní napr. s obchodným právom, alebo zákonmi o ochrane životného prostredia, je súbor medzinárodných predpisov v oblasti migrácie však stále obmedzený a v mnohom prenecháva kompetencie na národné štáty. Ako poukazuje T. Hammar (1992), ľudské práva, formulované vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv z roku 1948, síce vyhlasujú, že ľudia sú slobodní a môžu opustiť hociktorú krajinu, vrátane svojej vlastnej, to však nezahŕňa povinnosť štátov prijať na svoje územie príslušníka cudzieho štátu. Žiadny štát tak nie je povinný vpustiť na svoje územie prisťahovalcov. Rovnako sú štáty suverénne pri tvorbe a presadzovaní integračnej politiky. Štáty dokonca často presadzujú selektívnu integračnú politiku, pričom samotná selektívnosť sa týka aj takých vlastností migrantov, ako je ich etnická príslušnosť, vyznanie alebo kultúra. Cieľom takejto selektívnosti je podľa Hammara jednak prevencia pred konfliktom alebo narušením etnickej či náboženskej rovnováhy, ako aj zohľadnenie limitov obmedzenej integračnej kapacity štátov a potrieb zaručiť migrantom primeraný prístup k sociálnym systémom.

T. Hammar (1992) zdôrazňuje, že výdavky štátu na migrantov vznikajú už od prvých dní ich pobytu a preto má selektívna imigračná politika zmysel len vtedy, ak je sprevádzaná vypracovaným modelom integračnej politiky, ktorý by umožňoval účinnú a relatívne rýchlu integráciu cudzincov do prijímajúceho štátu.

Mnohí autori ako H. V. Jonsson, E. Onasch, S. Pellander a M. Wickstöm (2013), G. Brochmann a E. Dolvik (2018) zdôrazňujú, že masový prílev migrantov by mohol viesť k finančnej neudržateľnosti sociálnych systémov krajín EÚ. Takúto tézu zastával aj nositeľ Ceny Švédskej ríšskej banky za ekonomické vedy na pamiatku Alfreda Nobela a predstaviteľ chicagskej školy Milton Friedman (1978), ktorý upozorňoval na to, že otvorené hranice sú nezlučiteľné s moderným sociálnym štátom.

Opačný názor zastávajú autori ako J. Carens (1987), A. Damelang (2012) a G. J. Borjas (2014), ktorí na základe liberálnych politických a ekonomických teórií a ich predpokladov tvrdia, že je ťažké nájsť racionálne a filozofické odôvodnenie pre zatváranie hraníc. Carens sa nazdáva, že ak ľudstvo rozhodlo, že sloboda pohybu je základným ľudským právom a ak ju štáty zaručujú v rámci svojich hraníc, je ťažké odôvodniť, prečo by medzi krajinami mala byť obmedzovaná. Ako podotýka, naše sociálne inštitúcie a verejné politiky musia rešpektovať všetky ľudské bytosti ako morálne subjekty a tento rešpekt predpokladá určitú formu uznania slobody a rovnosti každej ľudskej bytosti. Paradoxne sú politiky otvorených dverí obhajované predstaviteľmi na dvoch stranách filozofického spektra. Na jednej sú neoklasickí ekonómovia a na druhej ľavicoví myslitelia Castles (2004), Carens (2013), Lewicki (2017).

Uvedené názorové prúdy sa líšia v miere otvorenosti hraníc voči cudzím príslušníkom, ako aj v pohľade na otázku integrácie migrantov. Kompromis medzi týmito dvoma názorovými protipólmi by mohol predstavovať názor M. Walzera (1983), podľa ktorého by štáty mali mať vo všeobecnosti dovolené rozhodovať o tom, komu a za akých podmienok chcú umožniť vstup na svoje územie. Humanitárne dôvody by však mali predstavovať výnimku z tohto všeobecného pravidla. Štáty sú teda povinné vpustiť utečencov a ponúknuť im ochranu, v opačnom prípade by si odoprenie ochrany vyžadovalo použitie sily proti bezmocným a zúfalým ľuďom, ktorí sa nemôžu z rôznych dôvodov vrátiť do domovskej krajiny. Práve takýto výklad problematiky by mohol predstavovať kompromis, ktorý je v súlade ako s pravidlami, ktoré vyplývajú z medzinárodného práva v oblasti ľudských práv, tak aj s pravidlami, ktoré vyplývajú zo Ženevského

dohovoru o právnom postavení utečencov (1951).

Opätovným problémom ale ostáva otázka integrácie utečencov. Walzer preto podotýka, že v prípade povolenia na vstup a pobyt osôb pochádzajúcich zo zahraničia, by mali byť tieto osoby rýchlo integrované a následne naturalizované, aby sa mohli stať plnoprávnymi a legálnymi členmi spoločnosti, v ktorej žijú. Integrácia a naturalizácia pritom podľa Walzera znamená, že imigranti by časom mali disponovať politickými právami, ktoré zaručujú ich účasť na spoločenskom dianí a na mocenskom systéme. V praxi tento prístup ale často zlyháva a aj v súčasnosti niektoré časti hostiteľských spoločností presadzujú štrukturálnu či inštitucionálnu selektívnu politiku voči migrantom, čo znamená, že teoreticky majú naturalizovaní migranti síce plné občianske práva, tie sú ale v praxi často obmedzované (MIPEX, 2020). Ako poukazuje Lewicki (2017), takýto prístup sťažuje ich úplnú ekonomickú a politickú integráciu.

Európske štáty sa dnes snažia formulovať svoje migračné a integračné politiky sledujúc rozmanité ciele. V prípade viacerých členských štátov EÚ možno pozorovať divergentné stanovisko v otázke migračnej a integračnej politiky, nakoľko niektoré členské štáty sa snažia zvýšiť migračné toky a povzbudiť určité skupiny (napríklad vysoko kvalifikovaných pracovníkov, alebo pracovníkov, ktorých profesie sú na trhu nedostatkové),¹⁰ iné štáty sa naopak snažia príliv obmedziť.¹¹ Podľa M. Vašečku (2009), „rétorika obhajujúca niektorú z proimigračných alebo protiimigračných politik štátu odzrkadľuje dve hľadiská. Prvé sa zaberá otázkou, či sú kľúčové záujmy krajiny, alebo skôr záujmy neobčanov ako ľudských bytostí. Druhé hľadisko sa zaoberá otázkou, či by sa pozornosť mala zamerať na dôsledky migrácie na národná štát, alebo či by individuálne práva mali mať prednosť bez ohľadu na potenciálne dôsledky.“ S. Castles (2004) a J. H. Carens (2013) v tejto súvislosti upozorňujú, že ak sú politiky vytvárané len na uspokojovanie želaní a potrieb hostiteľského štátu, pričom ignorujú realitu a očakávania migrantov, možno takéto politiky označiť za bezúčelové. Štáty

podľa Castlesa väčšinou pri ovplyvňovaní migrácie prostredníctvom svojich politik zlyhávajú, najmä ak sa pozeráme na politiky v dlhodobom horizonte. Je to preto, že štátni vytvorené politiky sú zvyčajne krátkozraké a zacielené na reagovanie na súčasné výzvy a ich tvorcovia nechápu, alebo neberú do úvahy, logiku migračných pohybov.

Záver

Možno konštatovať, že snahy štátov o kontrolu migrácie sa stále pridŕžajú národnej logiky, kým mnohé z hnacích síl migrácie sa držia nadnárodnej (globálnej) logiky, a preto tento nesúlad vedie k neúčinnosti štátnych politik. Migračné politiky sa dajú zefektívniť len vtedy, ak zahŕňajú celé spektrum oblastí politiky štátu v oblasti migrácie, imigrácie, emigrácie, prevencii voči nelegálnej migrácii, a čo je najdôležitejšie, v oblasti integrácie. Imigračná a integračná politika tak nemôžu byť považované za oddelené časti politik.¹²

Otázka migrácie v posledných rokoch ukázala divergentné stanovisko jednotlivých členských štátov EÚ v tejto problematike. Ako ukazujú výsledkov národných volieb v posledných rokoch v členských štátoch EÚ, neriešenie migračnej otázky napomáha nacionálne a euroskepticky orientovaným politickým stranám. Projektová pýcha EÚ, schengenský priestor, sa po prepuknutí migračnej krízy a potom, čo sa Európa rokov 2015 a 2016 stala terčom teroristických útokov, znásilnení a davových výtržností, stal predmetom kritiky na pôde parlamentov viacerých členských štátov EÚ. Reakciou na tieto udalosti bol nielen nárast nacionalistických a populistických politických strán typu UKIP vo Veľkej Británii, Národný front vo Francúzsku, Alternatíva pre Nemecko v Nemecku, Strana slobody v Holandsku, Slobodná strana Rakúska a ďalšie, ale po príklade referenda vo Veľkej Británii, kde občania hlasovali za jej odchod z EÚ, reálne naplnenie dezintegračnej politiky. Navyše integrácia prisťahovalcov z kultúrne odlišného prostredia do väčšinovej európskej spoločnosti sa ukázala byť zložitejšia než sa pôvodne očakávalo. P. Collier (2017, s. 214 – 215) z Oxfordskej univerzity vo Veľkej Británii tvrdí, že „migrácia má dopady na mnoho rôznych skupín, ale len

¹⁰ Takýto postoj možno dlhodobo sledovať napríklad u štátov západnej Európy.

¹¹ Napríklad štáty strednej a východnej Európy ako Poľsko, Maďarsko a pod.

¹² Rovnako to platí aj v oblasti azylovej politiky.

jedna má praktickú moc, aby ju riadila a regulovala, a tou je pôvodná populácia hostiteľských spoločností“. Problémom však ostáva, či má táto populácia presadzovať vlastné záujmy, alebo sa snažiť o vyváženie záujmov všetkých skupín.

Štatistiky nelegálnej migrácie (Frontex, 2020) v priestore EÚ dnes naznačujú, že po piatich rokoch od vypuknutia európskej migračnej krízy EÚ disponuje efektívnymi prostriedkami (legislatívnymi, materiálnymi, personálnymi a pod.), ktoré bránia masovému prílevu nelegálnych migrantov. Je preto možné konštatovať, že pokračovanie v súčasnom smerovaní EÚ v oblasti migračnej politiky a napĺňanie Bratislavského vyhlásenia má predpoklady na to, aby sa zabránilo nelegálnej migrácii a podarilo sa efektívne riadiť legálnu migráciu. V nedohľadne je ale stále harmonizácia spoločnej azylovej, ako aj integračnej politiky EÚ, keďže interpretácie, ako aj návrh riešení problémov obsiahnutých v oboch politikách sú v jednotlivých členských krajinách EÚ rôzne. Na vyriešenie migračnej otázky je preto potrebná dôkladná a zrozumiteľná interpretácia problémov súvisiacich s masovou migráciou, snaha na celoeurópskej úrovni nájsť konsenzus v riešení týchto otázok, ako i prehodnotenie politík v oblastiach, z ktorých migranti najčastejšie prichádzajú. Predovšetkým je ale nutné minimalizovať príčiny nútenej migrácie. Na ukončenie vojnových konfliktov, klimatických a environmentálnych zmien, politickej nestability v krajinách, z ktorých migranti prichádzajú, je ale potrebná politická zhoda globálnych politických aktérov. Tá sa však v súčasnosti javí ako nereálna.

Literatúra

- BORJAS, G. J.: Immigration Economics. Cambridge: Harvard University Press 2014.
- BROCHMANN, G. – DOLVIK, J. E.: The Welfare State and International Migration: The European Challenge, 2019. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/333508462_THE_WELFARE_STATE_AND_INTERNATIONAL_MIGRATION_THE_EUROPEAN_CHALLENGE> [10/5/2021].
- CARENS, J. H.: Aliens and citizens: The case for open borders, 1987. Dostupné na internete: <<https://pdfs.semanticscholar.org/1a32/f005465384a1ade29473452e6d538612940d.pdf>> [20/3/2021].
- CARENS, J. H. : The Ethics of Immigration. Oxford: Oxford University Press 2013.
- CASTLES, S.: The factors that make and unmake migration policies, 2004. Dostupné na internete: <<https://www.jstor.org/stable/27645419?seq=1>> [20/3/2021].
- COLLIER, P.: Jak migrace mění náš svět. Praha: Libri 2017.
- DAMELANG, A.: The Benefits of Migration, 2012. Dostupné na internete: <<http://dx.doi.org/10.1080/14616696.2012.676758>> [10/5/2021].
- DOHOVOR O PRÁVNOM POSTAVENÍ UTEČENCOV, 2001. Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1996/319/>> [20/3/2021].
- EUROPOL.: European Migrant Smuggling Centre – EMSC, 2016. Dostupné na internete: <<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc>> [10/5/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: Akčný plán pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín, 2016. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0377&from=EN>> [18/3/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: Biela kniha o budúcnosti Európy, 2018. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/biela_kniha_o_buducnosti_europy_sk.pdf> [18/3/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: Európska migračná agenda, 2015. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_sk.pdf> [18/3/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: EÚ v roku 2017, 2018. Dostupné na internete: <<https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/4d16193a-25a7-11e8->

- ac73-01aa75ed71a1/language-sk> [18/3/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: EÚ v roku 2018, 2019. Dostupné na internete: <<https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/292fd37c-30d8-11e9-8d04-01aa75ed71a1/language-sk>> [18/3/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: EÚ v roku 2019, 2020. Dostupné na internete: <<https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/66c4ad7e-6281-11ea-b735-01aa75ed71a1/language-sk>> [18/3/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: Nový pakt o migrácii a azyle, 2020. Dostupné na internete: <<https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum-sk>> [10/5/2021].
- EURÓPSKA KOMISIA.: Odporúčanie Komisie (EÚ) 2015/914 z 8. júna 2015 týkajúce sa európskeho systému prerozdelenia, 2015. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015H0914&from=SK>> [10/5/2021].
- FRIEDMAN, M.: What Is Wrong with the Welfare States?, 1978. Dostupné na internete: <<https://miltonfriedman.hoover.org/object/s/57222/what-is-wrong-with-the-welfare-state>> [20/3/2021].
- FRONTEX: Risk Analysis for 2020, 2020. Dostupné na internete: <https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2020.pdf> [20/3/2021].
- FRONTEX: Technical and Operational Strategy for European Integrated Border Management, 2019. Dostupné na internete: <https://frontex.europa.eu/assets/Key_Documents/IBM/EU_IBM_Brochure_EN.pdf> [10/5/2021].
- HAMMAR, T.: Laws and policies regulating population movements: A European perspective. In: KRITZ, M. M. – LIM, L. L. – ZLOTNIK, H. (eds.): International Migration Systems: A Global Approach. Oxford: Clarendon Press 1992, s. 245 – 262.
- IOM.: Migration, environment and climate change, 2019. Dostupné na internete: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/mecc_infosheet_2018_1.pdf> [10/5/2021].
- JONSSON, H. V. – ONASCH, E. – PELLANDER, S. – WICKSTÖM, M.: Migrations and welfare states. Policies, discourses and institutions. Helsinki: The Nordic Centre of Excellence NordWel 2013.
- LEWICKI, A.: The blind spots of liberal citizenship and integration policy, 2017. Dostupné na internete: <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/0031322X.2017.1389350?needAccess=true>> [10/5/2021].
- MIPEX.: Migrant Integration Policy Index 2020, 2020. Dostupné na internete: <<https://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/pdf/files/a5/mipex-2020-book-a5.pdf>> [10/5/2021].
- RADA EURÓPSKEJ ÚNIE.: Bratislavské vyhlásenie a bratislavský plán, 2016. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/21243/160916-bratislava-declaration-and-roadmap-sk.pdf>> [19/3/2021].
- RADA EURÓPSKEJ ÚNIE.: Európska pohraničná a pobrežná stráž: Rada potvrdila dohodu o posilnenom mandáte, 2019. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2019/04/01/european-border-and-coast-guard-council-confirms-agreement-on-stronger-mandate/>> [10/5/2021].
- RADA EURÓPSKEJ ÚNIE.: Rozhodnutie Rady (EÚ) 2015/1601 z 22. septembra 2015 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka, 2015. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015D1601&from=SK>> [10/5/2021].
- RADA EURÓPSKEJ ÚNIE.: Vyhlásenie EÚ a Turecka, 18. marec 2016, 2016. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>> [10/5/2021].
- SCHEU, H. CH.: Několik poznámek k návrhu uprchlických kvót v rámci Evropské unie, 2015. Dostupné na internete: <<http://www.citime.cz/pravo/1960-nekolik-poznamek-k-navrhu-uprchlickych->

- kvot-v-ramci-evropske-unie.htm> [19/3/2021].
- STANĚK, P. – IVANOVÁ, P.: Európska únia na križovatke. Postrehy a inšpirujúce riešenia. Bratislava: Wolters Kluwer 2016.
- UHNCR.: Figures at a Glance, 2020. Dostupné na internete: <<https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>> [20/3/2021].
- UN DESA.: International Migration 2020 Highlights, 2021. Dostupné na internete: <https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/international_migration_2020_highlights_ten_key_messages.pdf> [10/5/2021].
- UNITED NATIONS.: World Population Prospects 2019, 2019. Dostupné na internete: <https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf> [10/5/2021].
- VAŠEČKA, M.: Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike. Bratislava: IOM 2009.
- WALLACE-WELLS, D.: Neobývateľná Zem. Život po oteplení. Bratislava: Premedia 2019.
- WALZER, M.: Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality. New York: Basic Books 1983.
- WORLD BANK.: Groundswell : Preparing for Internal Climate Migration, 2018. Dostupné na internete: <<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29461>> [25/3/2021].
- ZMLUVA O EUÓPSKEJ ÚNII, 1992. Dostupné na internete: <<https://www.unipo.sk/public/media/17431/ASP%20-%20Pokyny%20pre%20autorov.pdf>> [1/3/2021].

Článok je čiastkovým výstupom grantovej úlohy VEGA 1/0177/19 Výzvy a perspektívy cezhraničnej spolupráce v kontexte implementácie Asociačnej dohody EÚ s Ukrajinou.